

ROK VENKU

ŘÍJEN

Čas orosených pavučin, vůně mechu a čvachtajícího bláta.

CYKLUS ROKU

Říjen je měsíc plný změn. Končí babí léto. Je to přechod mezi létem a zimou. Na jednu stranu přináší tolik barev, vůní, chutí, ale také se můžeme cítit unavení, oslabení, bez energie (to ne vždy neplatí o dětech). Říjen je díky změnám v přírodě jedinečný měsíc, který nabízí mnoho různorodých her, tvoření a zážitků, ale také dává příležitost k přípravám na zimu. Jak fyzicky, tak mentálně. Hodí se začít pečovat o sebe a připravit se i své okolí na příchod zimy.

Můžeme:

- Zklidnit sebe a prohloubit dýchání venku. Užívat si vlhčí, chladnější vzduch plný podzimních tajemných vůní. Užít si postávání u podzimního večerního ohně a ve žhavých uhlících opéct jablka.
- Ale také občas naopak zahřát své tělo pohybem. Využijte živly kolem sebe. Pozvěte vítr do her.
- Pozvat si krásu, barvy i vůně přírody domů. Vyzdobit si oblíbená místa uvnitř i venku pomocí přírodnin.
- Slavit tradiční i nové svátky a podpořit tak u sebe i dětí naladění na rytmus roku.
- Vychutnat si spolu západy slunce a naladit se na dříve přicházející tmu.
- Zaměřit se na imunitní systém a čerpat z přírody vitamíny.
- Vyladit jídelníček k podzimu, a tak opečovat naše střeva a mikro biom.
- Dobře a dost dlouho spát. Ochladit teplotu v místnosti, kde spíme.
- Pečovat i o své okolí. Zazimovávat zahradu či jen truhlíky na okně. Připravit úkryty pro zvířecí sousedy (domek pro ježka, hromadu listů, klacíků, suché trávy, krmítko).
- Sazení se hodí pro ty, kteří mají rádi nové začátky a těšení se na jaro. Sázejme stromy, bylinky, cibuloviny, které chtějí do zimě už na podzim.

Pranostiky na tento měsíc (ověřte, zda platí):

- *Teplý říjen – studený listopad*
- *Divoké husy na odletu – konec i babímu létu*
- *Mlhy v říjnu – sněhy v zimě*
- *Říjen a březen rovné jsou ve všem*
- *Spadne-li v říjnu listí, bude mokrá zima*

Učíme se venku

PÉČE O ZAHRADU ČI MÉ OKOLÍ

Přichází závěr letošní sklizně a převládne péče o místo kolem nás. Co se hodí ještě sklidit a ochutnávat?

- Dýně – pokud je nějaký měsíc „oranžovo dýňový“ je to říjen. Vrhňte se na sklizeň, vaření i výzdobu z dýní.
- Jablka – najdete-li při procházkách ještě na stromech, ochutnejte
- Šípky – ochutnejte ještě, než přemrznou
- Kopřivy – usušte si listy i semínka jako super potraviny
- Máta, meduňka a další bylinky na čaj
- Ořechy – sklidte poslední ořechy a vrhněte se na louskání
- Rakytník – pokud máte kolem sebe, rychle sklidte, než úplně změkne
- Kořenová zelenina – je dobré ji sklidit, uskladnit i zařadit na jídelníček
- Houby – pokud je ten vhodný čas vyrazte houbařit, sbírat, sušit ale hlavně si užít klidný čas v lese
- Arónie, poslední ostružiny – to vše můžete venku s dětmi ještě „ozobat“, ale je skvělé nechat část ptáčkům.

PROBUZENÍ SMYSLŮ I CITLIVOSTI

Říjen je naplněný kupou vůní, barev, chutí, stačí jen vyrazit ven a vychutnávat. Nechte se inspirovat ve hrách. Vypněte občas hlavu, záplavy úkolů, plánů a zapněte jen smysly. Můžete se těšit na mlhy, první jinovatku, usychající bylinky, záplavu barev v listí, rychlé změny teplot, barev, nálad.

Užijme si:

- Zvukové pexeso
- Zdobení kaluží
- Zvířátka z listů
- Mikro výlety
- Očarování vody
- Jablka z popelu
- Ptačí křídla a další

OBJEVY V PŘÍRODĚ

Říjen je také skvělá laboratoř. Bádejte, objevujte, pozorujte přírodu. Zvířata si dělají zásoby, mění se jejich chování a někdy i barvy, připravují si zimní srst či se ukládají ke spánku, někdy se shlukují do zimních hejn či stád nebo odlétají zimovat jinam.

Vyzkoušejme:

- Srážkoměr
- Vlhkoměr
- Hvězdy na zemi
- Ptačí loučení
- Větrnou korouhvičku
- Skotačení s veverkou
- Měřidla do přírody
- Tajemství listů a další

Příklady, co v přírodě v říjnu pozorovat:

- Změny počasí – vyrobte si sadu meteo přístrojů.
- Kde jsou mlhy, jinovatka a jak vlastně vznikají.
- Změny barev buků, javorů, naopak menší u dubů... Co naopak nemění barvu?
- Co ještě kvete – mateřídouška, břechtan, vřes.
- Změny u živočichů – kde to létá, kdo ještě bzučí?
- Kdo jde naopak spát a proč? Pozorování, kdo má teplotu závislou na počasí (brouci, raci, ryby, žáby, hadi), kdo má stálou teplotu (ptáci, savci) a kdo jí umí během zimy snížit a hibernovat (ježek, netopýr, sysel).
- Bádání, jak živo je ve vodě a jak v půdě? Porovnáme s pozorováním na jaře a v létě.
- Jak a kde přezimují babočky?
- Potkali jste venku zazimující se ruměnice či střevlíka pod kůrou stromů?
- Můžete se zapojit do občanské vědy a mapovat invazní druhy – například zimoviště sluníček východních z Asie
- Kdo ještě neodletěl a odlétá? (V říjnu odlétá například: skřivan lesní/polní, konipas horský, linduška luční, pěvuška modrá, červenka obecná, rehek domácí/zahradní, budníček menší, pěnkava obecná, strnad rákosní, slípka zelenonohá, sluka, lesní, bekasina otavní, racek chechtavý, holub hřivnáč/doupňák, husa velká, polák velký/chocholačka). Pozorujete, jak se mění načasování vlivem změn počasí díky klimatické změně.
- Koncem října můžete sledovat přilet havranů (naši opět odlétají na jih do Francie) k nám přilétají hejna víc ze severu. Podobně pokud je chladno naše sýkorky, kachny cestují často trochu víc na jih a přilétají jiná hejna ze severu.
- Zaslechli jste jeleny? Jaký zvuk vám to připomíná? (nám trochu bučení krav:). Doznívá jelení říje – jeleni se v říjnu připojují k laním, pak se opět vrací k samotářskému životu a rychle se vykrmují před zimou
- Změny v tradičním rytmu roku – můžete také sledovat, jak klimatická krize a změny počasí, které způsobuje, ovlivňuje načasování mnoha dějů v přírodě (odlet ptáků, říje, ukládání stromů, dozrávání atd.)

SVÁTKY A VÝZNAMNÉ DNY

Podpořme napojení na přírodu i rytmus roku. Slavme společně s dětmi významné dny. Zpomalme. Připomeňme si důležité události. Zdobme své okolí z přírodnin. Oslavujme spolu.

Inspirace kdy a co slavit (nebo si založte své vlastní svátky a rituály)

1.10.	světový den vegetariánství	19.10.	dny dobrodružství
2.10.	světový den hospodářských zvířat	19.10.	mezinárodní den lenochodů
2.10.	mezinárodní den nenásilí	19.10.	mezinárodní den oprav
4.10.	mezinárodní den zvířat	20.10.	den stromů
5.10.	evropský festival ptactva	21.10.	den původních odrůd jablek
6.10.	mezinárodní den geodiverzity	23.10.	den udržitelnosti
7.10.	světový den přírodních stanovišť	23.10.	mezin. den sněžných leopardů
7.10.	světový den architektury	24.10.	mezinárodní den klimatických akcí
8.10.	světový den chobotnic	25.10.	mezin. den domácích mazlíčků
12.10.	mezin. den stěhovavých ptáků	28.10.	vznik samostatného československého státu
14.10.	mezinárodní den elektroodpadu	31.10.	Halloween či Samhain
16.10.	světový den jídla		
19.10.	mezinárodní den archeologie		

ZAŽIJME PŘÍRODU

Při tom všem bádání, pozorování, vyrábění a slavení si nezapomínejme vychutnávat i hraní venku. Říjen se skvěle hodí na hry plné řádění, pohybu, testování, tvoření, vyrábění i moknutí.

Otestujme hry:

- Zažij kaluž
- Vodní lovci
- Skotačení s veverkou
- Lanovky
- Ohýnek z listů
- Ptačí křídla